

Розглянемо інший приклад: *Колись була птиця-жайворонок царем, а царицею – миша, і мали вони своє поле. Посіяли на тім полі пшеницю.* – *In the days when the Lark was king and the Mouse was queen they had a field of their own which they planted with wheat.* При перекладі було застосовано метод **калькування**. Перекладач застосовує нейтральні слова «king» і «queen». Суть слів передано вірно, але втрачається відчуття національної приналежності.

Проаналізуємо такий приклад: *А коло Дніпра побудуй комори: щоб байдаки туди приставали й щоб ти ту пшеницю продавав на байдаки.* – *Build the storehouses near the Dnieper – the boats will come sailing up and bringing merchants to trade with you.* Для цього уривку перекладач використав метод **гіперонімічного перейменування**, який є досить поширеним при передачі реалій. У цьому випадку збережене лише денотативне значення реалії – слово «байдаки» відтворене денотацією (*boats*), при цьому вживання в перекладі слова *merchants* допомагає зрозуміти, що мова йде про торговельне судно.

Вважаємо, що гіперонімічне перейменування є найкращим прийомом перекладу реалій, оскільки не втрачається відчуття цілісності тексту та певного національного калориту.

Список використаних джерел:

1. Михайлова В.И. О структурных характеристиках реалий / В.И. Михайлова, Е.И. Гурьянова. – Калинин: Лингвистика, 1988. – 90 с.
2. Зорівчак Р.П. Граматико-конотаційна реалія як перекладознавча категорія / Зорівчак Р.П. – К.: Освіта, 1986. – 44 с. (Теорія і практика перекладу; № 14).
3. Українські народні казки. / [упорядкув., ст., пер. і прим. В.О. Шевчук]. – К.: Веселка, 1988. – 285 с.
4. Ukrainian Folk Tales / [Transl. from the Ukrainian by Irina Zheleznova]. – Kiev: Dnipro, 1981. – 384 p.

Шишкіна К.І.

аспірант,

Харківський національний педагогічний університет

НОМІНАТИВНІ СФЕРИ ЕВФЕМІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТАБУ У ВІКТОРІАНСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

У сучасному розумінні табу – це негативний припис / категорична заборона на поведінку людей, що виникає як соціальне обмеження

поведінки індивіда, яка може викликати дискомфорт, призвести до шкоди, образити [4]. У лінгвістичному аспекті табу визначається як заборона на вживання певних слів, що зумовлюється певними екстралінгвістичними чинниками [1, с. 345], серед яких – й соціокультурні. Виникнення соціокультурних табу спонукається існуванням у суспільстві регулятивів нормативної поведінки, що йменуються соціокультурними нормами, завдяки яким у суспільстві формується позитивну або негативну оцінку тих чи інших предметів і явищ і визначається прийнятність/неприйнятність їх іменувань у відповідних соціальних ситуаціях [2, с. 170].

У колі наукових інтересів цього дослідження – мовні соціокультурні табу у вікторіанському художньому дискурсі. Соціокультурне середовище вікторіанського художнього дискурсу – соціокультура британців часів правління королеви Вікторії (у хронологічному плані – з 1837 по 1901 рр.). Вибір матеріалу дослідження обумовлюється тим, що Вікторіанська культура сформувала власні моральні цінності, в результаті чого певні предмети і явища опинилися під забороною прямого іменування, тобто стали табуйованими. Це, у свою чергу, породило «вікторіанський синдром делікатної та уникливої манери висловлювання» [5, с. 142], а вікторіанську культуру стали називати «культурою, схильною до евфемізмів» [6]. У свою чергу, прагнення письменників вікторіанської епохи відтворити реальне життя на сторінках своїх романів спонукало їх дотримуватися штучного коду, в цілому схваленого і прийнятого читачем епохи, що відбивав канони суспільної моралі і залежав від суспільно узгодженої комунікативної поведінки [7].

Евфемізм у роботі розуміємо як слово/вираз-субститут, що замінює тематично стигматичний або соціально некоректний антецедент, змінюючи спосіб його конотації з метою вуалювання його негативних ознак через кодекс соціокультурних цінностей, що існують у суспільстві. Евфемізми є майже єдиним способом називання табу. Завданням цього дослідження є семантична типологізація евфемізмів на позначення соціокультурних табу у вікторіанському художньому дискурсі. Сфери побутування табуйованих понять різноманітні, тому основним критерієм, за яким проводиться відбір, є семантика табуйованого слова. Систематизація слів в окремі семантичні групи найбільш прийнятна, оскільки в основі механізму табу закладено принцип сакральності, чітко визначеної семантики забороненого слова [3].

Аналіз вікторіанського художнього дискурсу дозволив виявити такі номінативні сфери евфемізації соціокультурних табу:

Номінації частин тіла. Основоположною моральною цінністю вікторіанства був пуризм, що проголосив прагнення до чистоти та

суворості звичаїв. Це, насамперед, стосувалося непорочності, чистоти жінки. Особливо ретельно вікторіанці ховали жіночу наготу, тому табуйованим стало пряме згадування жіночого тіла: (1) *Upon this beautiful feminine tissue... [was] traced such a coarse pattern* (Hardy T., Tess of d'Urbervilles). Евфемістичній субституції підлягали й назви частин тіла: ноги іменувалися *limbs, extremities*; жіноча груди – *bust, bosson*; інтимні частини – *the right places*: (2) *...her figure was both plump and slender – presumably in the right places* (Bronte E, Wuthering Heights).

Номінація інтимних стосунків. Вікторіанство характеризувалося моральним осудом і суворою регламентацією сексуальності. Слово *sex* було табуйованим і підлягало евфемістичній субституції: (3) *You ought to take hold of a pretty woman* (James H., The Portrait of a Lady). Табуйованим у вікторіанську епоху був навіть номен *bed*, який також пов'язували із сексом: вікторіанці не йшли до ліжка, вони «лягали відпочивати» (*retire to rest*): (4) *«I believe Mrs Mellish has retired to rest,» Mrs. Powell answered* (Braddon M.E., Aurora Floyd). Жінки у вікторіанську епоху не повинні були нічого знати про непристойну поведінку, що могла скомпрометувати їх, проституцію. Ці теми, що стосувалися сексу, вважалися непристойними. Так, у вікторіанському романі жінку, репутація якої була заплямована, ефемістично називали *polluted*: (5) *She was a poor, lost, polluted wretch who must not be admitted into the holy atmosphere of a Christian gentleman's home* (Braddon M.E., Aurora Floyd). Соціально і релігійно затвердженим кліше, що експлуатувалося романістами вікторіанського періоду на позначення проститутки, був евфемізм *fallen woman*: (6) *It may not be a woman's fault if she falls, but it is always a man's.* (Gaskell E., Mary Barton). Безмірно ображав вікторіанську моральність й вид вагітної жінки. Вагітність вважалась доказом статевих зносин, тому номінації *pregnant, pregnancy* табувалися і підлягали евфемістичній субституції: вагітна жінка була (8) *in «a interesting state»* (Dickens Ch., Martin Chuzzlewit); *of «a fine size»* (Austen J., Sense and Sensibility). У вікторіанському дискурсі також знаходимо такі евфемістичні номінації «цікавого становища», як *expectation, expecting situation*: (9) *Charlotte should not have undertaken an exhausting journey in her situation. She expects to be confined in February* (Austen J., Sense and Sensibility). Ще однією темою, пов'язаною з вагітністю і, відповідно, із статевими відносинами, була тема грудного годування: (10) *The twins no longer derive their nourishment from Nature's founts...* (Dickens Ch., David Copperfield). Про народження дітей також не було прийнято говорити відкрито: діти у вікторіанську епоху не народжувалися, а «дебютвали на сцені життя»: (11) *...his daughter's first appearance on this mortal scene...* (Braddon M.E., Aurora Floyd).

Номінації шлюбу і шлюбних відносин. Вікторіанська норма наказувала жителям Туманного Альбіону вступати у шлюбні відносини, адже будь-які стосунки поза шлюбом вважалися гріховними. Існувала велика кількість зовнішніх обставин, що регламентували поняття рівні при вступі у шлюб, тому поняття мезальянсу було доведено до абсурду і пряма номінація нерівного шлюбу була під заборноюю: (12) *By what hellish witchcraft had she been ensnared into the degrading alliance recorded in this miserable sheet of paper* (Braddon M.E., Aurora Floyd). На чолі вікторіанської сім'ї стояв патріарх, жінка вважалася істотою безправною і мала підкорятися чоловікові. Про порушення цієї жорсткої сімейної ієрархії висловлюватися «відкрито» вважалося неприйнятним: (13) *Such big blustering fellows are not created to be the much-enduring subjects of petticoat government...He loved her and he laid himself down to be trampled by her gracious feet* (Braddon M.E., Aurora Floyd).

Номінація почуттів. Під заборноюю у вікторіанську епоху була не тільки нагота фізична, але й чуттєва: слово *love* повністю табувалося: (14) *«I fear that your heart is much involved in your engagement to Miss Floyd»* (Braddon M.E., Aurora Floyd). За часів правління королеви Вікторії також заборонявся відкритий прояв будь-яких почуттів. Так, у наступному фрагменті героїня ретельно приховує свої відчуття у присутності своєї сестри та її майбутнього чоловіка, в якого вона закохана: (15) *Heaven help her! – she was to join: but she bore her cross meekly...* (Braddon M.E., Aurora Floyd).

Номінації соціального статусу. У вікторіанську епоху виставляти напоказ багатство і успіх вважалося дурним тоном, тому про привілейований соціальний статус говорили манівцем: (16) *Here is a wife for you...with beauty, as you can see for yourself, with rank and belongings of the highest* (Tropolle A., The Duke's Children); (17) *His father was a Cornwall squire of comfortable means...* (Tropolle A., The Duke's Children).

Номінація смерті. Ще одним табу вікторіанства була тема смерті. У вікторіанській Англії релігія вказувала причину не лише життя, але й смерті. Смерті боялися у всі часи, але вікторіанці шукали втіхи у факті закінчення життя, що базувалася на християнській вірі у воскресіння померлого. Віра у воскресіння означала сподівання на нове існування у Раю – благословенному призначенні, що репрезентувало для вікторіанців втілення у реальності християнської віри [8, с. 6-13]. Тому вікторіанці не вмирили, а «навіки завмирили» (*become still evermore*), «від'їжджали» (*pass away*): (18) *...she stretched her arms, and then fell back very still for evermore* (Gaskell E., Ruth); (19) *Charles Evremonde, called Darray, had reason to know the usage; he had seen hundreds pass away so* (Dickens Ch., The Tail of Two Cities).

Таким чином, у вікторіанському художньому дискурсі функціонують евфемізми, що виконують вуалюючу функцію у достатньо широкому колі номінативних сфер.

Список використаних джерел:

1. Варбот Ж.Ж. Табу / Ж.Ж. Варбот // Русский язык: Энциклопедия. – М., 1979. – С. 345-346.
2. Мороховский А.М. Стилистика английского языка / А.М. Мороховский. – Киев: Вища школа, 1991. – 270 с.
3. Рутер О.А. Проблема выделения и типологии языковых табу (на примере фольклорных поэм М. Цветаевой) [Электронный ресурс] – Режим доступа: conf.esp-centr.sfedu.ru
4. Allan K. Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language / K. Allan, K. Burrige. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 314 p.
5. Bloom H. Victorian Fiction / Harold Bloom. – N.Y.: Chelsea House Publishers, 1989. – 511 p.
6. Keys R. Euphemania: Our Love Affair with Euphemisms / R. Keys. – N.Y.: Little, Brown and Company, 2010. – 288 p.
7. Pearsall R. The Warm in the Bud: The World of Victorian Sexuality. – London: Sutton Publishing, 2009. – 592 p.
8. Wheeler M. Heaven, Hell, Heaven and the Victorians / Michael Wheeler. – Cambridge: Cambridge University Press, 1994. – 312 p.

Штихно Л.В.

асистент,

Навчально-науковий інститут бізнес-технологій

Української академії банківської справи

Сумського державного університету

ПРОБЛЕМА ТЕРМІНА ЯК МОВНОГО ЗНАКА В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Термінологічна лексика є предметом дослідження майже всіх розділів лінгвістики, а також конкретної науки при розробці нею свого понятійного апарату. Вивчення різних аспектів проблеми терміна відбувається у відповідності до спеціально поставлених завдань, що вирішуються кожною наукою. У термінології знаходять безпосереднє відображення основні шляхи розвитку людського пізнання. Існування вузькоспеціальної, міжгалузевої та загальнонавчальної лексики визначається процесами диференціації й інтеграції науки на сучасному